

Nacionalana kuhinja i njena veza sa kulturom

Nacionalana kuhinja, je dobar pokazatelj kulturne baštine jednog naroda i njegove veze sa ostalim kulturama. Odličan primer za to imamo u nacionalnoj kuhinji srpskog naroda koja je puna turskih jela (burek, baklava, sudžuk i sl.), što svedoči o vekovnom uticaju turske kulture na srpsku. Odnos prema hlebu u srpskoj kulturi, gde imamo izgradjen kult hleba ili pogače vrlo je specifican. Hleb se tretira kao živo biće. U njega se Srbi kunu, ali ga isto tako i psuju. Hleb se ne sme bacati, ako se baš mora onda se prvo poljubi. Postoji čak i izreka "poljubi pa ostavi". Takav odnos prema hlebu, izgradjen je zbog potrebe za njim, jer su Srbi vekovima bili gladni.

Osim turske kulture i kuhinje na srpsku je u velikoj meri uticala i madjarska. Gulaš i paprikaš su postali deo srpske nacionalne kuhinje.

Uopšte uzevši, nacionalne kuhinje mogu se tretirati kao odlični pokazatelji odnosa i uticaja kultura medju narodima. Ono što je nekada bio uticaj suseda jednih prema drugima sada se proširio i postao uticaj civilizacija. Kineski morski specijaliteti, američka brza hrana, italijanska pica, ruska vodka, francuski konjak, mogu se danas naći u jelovniku bilo kog naroda i bilo koje kuhinje. Uticaji su postali ogromni, i kao što nacionalno jelo jednog naroda može da bude puno stranih začina koji mu daju posebne draži i lepši ukus, tako je isto i kultura jednog naroda bogatija i čarobnija što ima više uticaja drugih kultura.

HELENA NIKOLIĆ

Chamber Theatre of Music „Ogladelo” Novi Sad

The Project PROBITAS 2002 is an initiative of West Foundation for Regional and Euroregional Journalism Timisoara sustained by Radio Vest Company and West FM Network, in partnership with School of Journalism Novi Sad, Radio 021 Novi Sad, University of Beograd, Publishing House "Libertatea" Pancevo (Serbia), "Tibiscus" University and "Banatul" University (Romania)

Fundația concept

Acest proiect este finanțat de Programul Regional Artă și Cultură al Institutului pentru o Societate Deschisă din Budapesta, prin Fundația CONCEPT, organizație membră a Soros Open Network Romania

This project is financed by Arts and Culture Network Program of the Open Society Institute Budapest, through CONCEPT Foundation, member organization of Soros Open Network Romania

Centrul Euroregional pentru Democrație
Euroregional Center for Democracy

Acest proiect este realizat cu sprijinul Centrului Euroregional pentru Democrație și al Institutului pentru o Societate Deschisă New York, prin programul Youth Initiative Fund

This project is financed by Euroregional Center for Democracy and by The Institute for an Open Society New York - Youth Initiative Fund Program

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

SECRETARIAT GENERAL

Directorate General IV: Education,
Culture and Heritage, Youth and Sport
Directorate of Youth and Sport

Project coordinator:

MARIAN ODANGIU

Co-ordinator Editor: **VIOLETA FICARD**

Finance Officer: **MĂDĂLINA VĂDUVA**

Trainer: **IGOR LUKOVIĆ** (Radio „Dunav” Novi Sad),

Editorial team: **ANGELA BURZA, RALU BUDA** (Universitatea „Banatului” Timișoara), **IGOR LUKOVIĆ** (Radio „Dunav” Novi Sad), **VIRGINIA IENCEA** (Radio 021 Novi Sad), **HELENA NIKOLIĆ** (Chamber Theatre of Music „Ogladelo” Novi Sad), **FLORIN SILIȘTEANU** (Universitatea „Banatului” Timișoara)

Published by:

West Foundation for Regional and Euroregional Journalism Timisoara Romania

FVJ © 2002

Punți

Voivodina este o regiune specifică prin diversitatea națiunilor care trăiesc împreună. Fiecare dintre ele încearcă și reușește să-și păstreze folclorul, tradiția, portul și, înainte de toate, limba. Un spațiu tipic de multiculturalitate.

Este un adevăr, însă, că relațiile cu țara mamă își au, în acest sens, o importanță deosebită. Chiar dacă Serbia și România au trecut prin perioade mai grele, contactele românilor din Voivodina cu românii din țara de origine au existat întotdeauna. Cel mai influențat de evenimentele din ultima vreme a fost, după cum se știe, învățământul. E binecunoscut faptul că, în timpul evenimentelor din ultimii ani, un număr mare de tineri au plecat din Serbia și, pentru a nu pierde vremea degeaba (desi nu au planificat), s-au înscris la o facultate. Rezultatul? Uimitor! Au învățat ceva nou. Au venit înapoi cu noi cunoștințe despre tradiție, despre folclor, despre propria cultură, care, în locurile natale, au fost parțial pierdute.

Pe de altă parte, în gimnazii, nu se învață aproape nimic despre istoria poporului român. Manualele de limba română sunt învechite, cele câteva date despre formarea poporului român sunt neadevărate. Pe această temă s-a discutat nu demult la o consfățuire organizată la Vršet, la începutul lunii iunie, reuniune la care a luat parte și o delegație din România. S-a ajuns la concluzia că este indispensabilă o colaborare mai strânsă în acest sens cu autoritățile române. Vor fi organizate seminarii de ambele părți și s-a stabilit un important parteneriat între treisprezece școli generale cu predare în limba română din Voivodina cu instituții de învățământ similare din județele Arad și Timiș.

Aceasta ar fi o soluție dacă părinții și-ar înscrie copiii în școli cu predare în limba română. Însă acest lucru este problematic din moment ce părinții ei înșiși au uitat în mare măsură limba maternă. Dacă nu te respecti pe tine însuși în postura de „minoritar”, cum să-i respecti pe alții? În asemenea condiții, încetul cu încetul, bunicii și nepoții vor ajunge să nu mai poată comunica! Odată cu bătrânii, dispar tradiția, folclorul, obiceiurile, chiar obișnuința de a folosi limba maternă. Și e păcat, din moment ce avem posibilitatea de a învăța limba română, în timp ce alții n-au avut această posibilitate!

„Astăzi este o zi de mare sărbătoare în istoria românilor din Serbia de Răsărit, care, din nefericire, au rămas mult timp izolați, fără posibilitatea de a-și conserva și dezvolta cultura și limba, însă, în sfârșit, ne-am trezit din somnul cel greu” - a spus Dimitrie Crăciunovici, președintele Mișcării Democratice a Românilor din Serbia (fosta Mișcarea Democrată a Valahilor), la manifestarea organizată cu prilejul marcării unui deceniu de la înființarea acestei organizații, care, în sfârșit și-a dobândit adevăratul nume. Români au fost numiți cândva de popoarele slave *valahi*, ei spunându-și însă, tot timpul, *români*. Și, iată, abia acum, au curajul să-și spună oficial pe nume - Români!

Dezvoltarea „culturii minoritare” a fost influențată și de alți factori. În anii 70, dezvoltarea economiei influențează pozitiv, de exemplu, dezvoltarea artei teatrale la românii din Voivodina. Actorii amatori au lucrat cu regizorul român de talie mondială Horea Popescu, artistul care le-a dezvoltat multe dintre secretele artei scenice. Mulți tineri din Voivodina și-au desăvârșit studiile la Institutul de Artă Teatrală și Film din București. Colaborarea cu artiști profesioniști din România s-a materializat chiar în turnarea unui film în limba română, în regia Mariei Marici și intitulat „Tinerete frântă”. Festivalul de teatru „Zilele de Teatru ale Românilor din Voivodina a ajuns, la cea de-a 30-a ediție!

Colaborarea pe plan cultural nu se termină însă aici. La mijlocul lunii martie, Muzeul Național din Belgrad și Institutul de Istorie a Artei al Academiei Române din București au organizat o manifestare la care au luat parte artiști din ambele țări. Este vorba despre marcarea „Anului Constantin Brâncuși”.

Anul acesta, românii din Voivodina au fost invitați să participe la importante manifestări din România. În luna mai, la București, la inițiativa Ministerului Afacerilor Externe al României, a fost deschis un stand unde au fost expuse cărți ale autorilor români din diaspora. Cu aceasta ocazie, s-a dorit promovarea activității literare a românilor aparținând comunităților românești din afara granițelor, printre care și din Serbia. În septembrie, va fi organizat cel de-al 5-lea Simpozion al inginerilor români din diaspora, pentru întărirea relațiilor cu aceștia. În sfârșit, la Festivalul „Crizantema de aur” de la Târgoviște vor fi invitați să participe și românii din comunitățile aflate în afara granițelor României.

Aceste contacte, și, în general, permanentizarea colaborării înseamnă construirea unor punți de înțelegere între culturi, minorități și, nu în ultimul rând, între oameni.

VIRGINIA IENCEA

Radio 021 Novi Sad

PROBITAS 2002

II-nd Year
No.2
July 2002
Sebiș-Arad
Timișoara
România

Published by participants at the Inter-operational Project for Regional and Euro-regional Journalism Probitas – 2nd Edition – Sebis – Arad 2002

Cultură, limbă, diversitate. Noile cerințe ale modernității

La sfârșitul secolului XX, fața lumii se schimbă. După 50 de ani de omogenizare, după atâția ani în care erau dominante țări cu o puternică mentalitate de masă, se produce o fragmentare, o atomizare a lumii. Omenirea se sparge în grupuri și regiuni, în comunități și fragmente, care își caută identitatea și sensul. Luăm drept exemplu Europa cu euroregiunile sale, Iugoslavia și chiar Rusia, care, după '90, s-au divizat în mai multe state. Lumea se transformă într-un imens covor multicolor, multinațional, multicultural. La ora actuală, pe mapamond, există cu aproximație 6000 de limbi și peste 10 000 de tradiții, de culturi diferite și distincte. În aceasta diversitate de culturi, limba are un rol important. Ea este sursa naturală de alimentare a diversității. În ultimii ani a avut loc un proces de regăsire a limbii la nivelul grupurilor umane nestatale, de salvare a celor în primejdia de a fi pierdute, de asimilare a celor anonime în programe de radio și televiziune.

Înflorirea culturilor a beneficiat de masiva decolonizare și crearea de peste 100 de noi state. Unul dintre primele efecte ale eliberării și câștigării independenței a fost construirea identității culturale, regăsirea tradițiilor și afirmarea genului propriu.

În istoria omenirii, se naște, la sfârșitul secolului XX, unul din cele mai importante drepturi umane: DREPTUL SUPREM DE A FI DIFERIT.

Multiculturalismul contemporan a adus cu sine diverse programe pentru protecția minorităților, folclorul a reînviat și, în unele țări, a ajuns la loc de cinste. Multiculturalismul este o mișcare care privește mai ales înspre interiorul societății, luând în considerare nu culturile lumii, ci pe cele ce conviețuiesc între aceleași hotare. Respectul pentru pluralitatea culturilor trebuie aplicat atât între țări, cât și în interiorul lor.

„Nici o cultură nu este o insulă”, afirma Thomas Sowell. Și, într-adevăr, culturile se influențează reciproc și sunt împinse constant de forțe interioare și exterioare.

Cultura ne face oameni, datorită ei ieșim din sfera biologicului și ascendem în zona superioară a umanului. Fiecare cultură are specificul ei, iar de aici rezultă varietatea ei. Nu exista o singură cultură, ci o varietate: câte grupuri vorbesc limbi diferite și se adună în jurul aceluiași valori, mituri și tradiții, chiar dacă nu au un stat propriu și sunt pe teritorii diferite!

Cultura dă naștere la sentimente naționale de solidaritate, care pot fi duse la extrem (cazul Iugoslaviei), dar cultura dezvoltă și simțul estetic, spontaneitatea, originalitatea. Poți să rămâi în cadrul aceleiași culturi, chiar dacă ai un nivel mai scăzut sau mai ridicat de cultură. Fiecare grup are propriul cod cultural, propriile tradiții, cu riscul de a fi considerate de celelalte grupuri, prejudecăți. Căutarea febrilă a identității culturale a unui grup, cu limba și tradițiile sale specifice, reprezintă, în momentul actual, o criză. În cazul Iugoslaviei și al altor țări, se dorea construirea unei societăți prospere și egalitare. Oamenii politici din Iugoslavia doreau construirea unei noi ordini, capabile să conducă Lumea a III-a spre dezvoltare, și, totodată, o rupere completă de marile puteri. Vulnerabilitatea unei asemenea construcții era generată de caracterul ei cultural. Încercările de a construi o anumită civilizație cu ajutorul culturii dă greș în toate cazurile, așa cum istoria a demonstrat-o în numeroase rânduri. Potențialul exploziv și generator de violență al culturii poate să se asemene cu un reactor nuclear, capabil să inducă o reacție în lanț.

Oamenii cresc și se formează în sânul unei culturi. Cultura are darul de a genera valori, aspirații și năzuințe. Orice cultură are în sânul ei curente tradiționaliste și curente inovatoare. Cultura se înnoiește, se rafinează, se îmbogățește, dar rămâne cu „ceva”, care se transmite din generație în generație. În lume nu se mai întâlnesc state mono sau uni-culturale, dar cultura națională este o carte de identitate cu care circuli pe șoselele globalizării.

Acceptarea diversității culturilor este o caracteristică și o cerință fundamentală a democrației. A respecta diversitatea este o regulă universală a democrației. Dacă Europa nu ar avea proiectul civilizator al unificării, ea ar rămâne doar un imens mozaic cu un covor de limbi și culturi diferite. Europa zilelor noastre a descoperit un lucru care, probabil, a ferit-o de un al III-lea război mondial: ea a descoperit că unitatea ei stă în diversitatea componentelor ei. Odata cu formarea unei culturi naționale, se pune accent și pe înflorirea culturilor Euroregionale. De remarcant este faptul, cum orașele Europei devin pe an ce trece, unul câte unul, „capitale culturale ale Europei”, unde se desfășoară manifestări artistice, culturale, literare.

Un lucru a devenit evident: înflorirea diversității are darul de a salva omenirea de distrugere.

FLORIN SILIȘTEANU

Universitatea „Banatului” Timișoara

JESENJA PESMA

Nočas je Danilo Kiš

Držao slovo

O

Nacionalizmu

Pošto sam prespavao

Dan

Gladan

Sam se probudio

Čupavi Danilo

Samo je slovo nudio

Jesenje noći

Bez voća na srebrnom pladnju

O

Kakva glad, pomislilih

Dovoljna

Za teško svarljiva slova

Jedemabvgddježziikljmnjoprstčufhcčdžš

Bole zubi

Otupljuju

Jebem ti slova

Ipak sam sit

A bez zuba

Lepše pričam

IGOR LUKOVIĆ

Radio „Dunav” Novi Sad

Nacionalana kuhinja i njena veza sa kulturom

Teoretičari koji se bave ispitivanjem ljudskih nagona, napravili su piramidu ljudskih potreba, po kojoj se potreba za hranom nalazi na samom dnu piramide zajedno sa ostalim osnovnim nagonima. Na vrhu piramide nalaze se sofisticirane ljudske potrebe i navike. Medjutim, potreba za hranom oslikana kroz uživanje u njoj, takodje bi se mogla naći na samom vrhu piramide zajedno sa nekim osećanjima vezanim za ljubav. Ako se usput setimo onih smešnih priručnika tipa „Melem za dušu” u kojima se daju saveti za dolazak do sreće i gde se za ljubav kaže da ulazi na usta, a da je najbrži put da muškog srca upravo preko nje, naći ćemo da je veza ljubavi i hrane tu opisana vrlo prosto, ali mora se priznati i vrlo plastično. Pripućnik o sreći jeste najbesmislenija stvar na svetu, ali veza ljubavi i hrane, koja se u njima tretira sigurno da nije.

U tradiciji brojnih naroda veze hrane i ljubavi imaju čak i religijske dimenzije, gde se kroz post i nacin ishrane iskazuje ljubav prema bogu, dok se nepoštovanjem tih normi rizikuje nemanje sreće.

Posle svih ovih saznanja zaključuje se da su brojna sofisticirana osećanja, koja idu i do samog vrha piramide, vezana i za hranu. Medjutim, ono što hranu čini takvom, jeste naravno kuhinja. Mnogo puta smo u situaciji da za neko predivno jelo kazemo da je, prava umetnost. Način gotovljenja hrane je umeće, koje u sebi sadrži, i talenat i ljubav, ali i rad na tome. Za kulinarsvo dakle, ne mozemo bas reci da je umetnost, ali da je jedna od bitnih komponenti kulture -to svakako.

HELENA NIKOLIĆ

Chamber Theatre of Music „Ogladelo” Novi Sad